

La seguretat dins els grups armats

I Pakito va caure al parany

Tota organització armada funciona amb unes estrictíssimes normes de seguretat. Qualsevol errada pot dur a la desarticulació, sobretot quan els responsables policíacs són cada vegada més professionals.

La recent detenció de la cúpula d'ETA (col·lectiu Artapalo) a Euskadi Nord ha estat una combinació de dos factors ben diferents. D'una banda, la tasca extraordinàriament professional, cada vegada més, de les policies espanyola i francesa. D'altra, l'incompliment pels dirigents d'ETA d'un seguit de normes de seguretat bàsiques que, si les haguessin respectades, haurien fet molt més difícil la intervenció de la policiaa.

El primer fet que crida l'atenció és l'existència de la reunió. Els sistemes de comunicació entre els militants d'una organització com ETA són diversos: breus trucades telefòniques des de telèfons públics, cartes dipositades en llocs prèviament pactats... Reunir-se és sempre perillós. N'hi ha prou que les forces de seguretat hagin sotmès a seguiment un dels participants de la reunió: tots seran identificats i/o detinguts. Si, per un motiu molt important, és necessària una reunió entre dues persones o més, haurà de ser de pocs minuts i, si és possible, mai en lloc tancat. Un vagó de metro, un autobús, l'interior d'un automòbil o un simple passeig pel carrer són escenaris més adequats que no un pis: permeten un intercanvi d'informació ràpid i anònim, i alhora faciliten la fugida en cas de necessitat. Si aquests són els sistemes que utilitzen els membres d'escamots d'acció, la direcció encara ha de prendre més precaucions, tant pel seu paper dins l'organització com per la informació de què disposa.

¿Per què Pakito, Txelis i Fitipaldi van decidir de reunir-se, tot i el perill que això implicava? Hi ha dues possibles explicacions: l'una, un excés de confiança després de tants anys de clandestinitat sense ser localitzats. L'altra, la necessitat de tractar un assumpte urgent que requerís la presència de tots tres per a prendre una decisió. Un assumpte que, a més d'urgent, havia de ser molt important. Sembla possible que aquesta qüestió tan important

Henri Parot.

EFE/R. GIL/F. CISCAR

tingués a veure amb la situació del comando itinerant encapçalat per José Luis Urrusolo. La detenció de Tarragona i el descobriment de la furgoneta on pern octava Urrusolo posava la policia molt a prop de l'escamot; la pressió policíaca s'afegia, a més, a l'enfrontament obert entre Urrusolo —un militant històric partidari de la realització d'atemptats selectius— i Pakito, defensor del cotxe bomba com a mètode d'actuació, tot i el perill que implica per a la població civil.

Fos quin fos el motiu, els tres dirigents van decidir de reunir-se. ¿i on ho fan? A pocs quilòmetres de Biarritz, en ple Euskadi Nord. Allà on més els busca la policia. I aquest és un altre factor de possible error d'Artapalo. A l'època en què Domingo Iturbe ("Txomin") era el màxim dirigent d'ETA, les reunions del seu co-

mitè executiu es feien sempre a Bèlgica, concretament en territori flamenc. Lluny de la pressió de la policia espanyola i de la francesa. Però, si una cosa és clara, és que Pakito no és Txomin, ni en això ni en moltes altres coses.

I finalment, l'última errada. Els detalls de l'operació facilitats per la policia posen de manifest que la reunió de la direcció d'ETA a Bidart no tenia el seu propi sistema de seguretat. Un treball de vigilància prèvia a la reunió hauria pogut detectar —encara que no forçosament— la presència de la policia amb antelació. No solament això: la protecció del xalet era a càrrec d'un sol home, el guardaespalles de Pakito, armat amb una pistola. Si la versió policíaca és certa en aquests punts, cal concloure que en aquest cas Artapalo no havia pres mesures de seguretat suficients.

JERARQUIA I COMPARTIMENTACIÓ

L'obsessió per la seguretat és una constant en tot moviment armat. Aquesta obsessió, que en el fons és una necessitat, es plasma en un tipus d'estructuració interna concreta —que varia segons l'organització— i unes normes d'aplicació individual de cada militant.

Quant a l'estructura, hi ha una colla de trets comuns a qualsevol organització que actui en medi urbà. En primer lloc, els escamots operatius són formats per un mínim de tres persones i per un màxim de

seus membres tenen graduació militar, una graduació que culmina, seguint una estricta jerarquia, en un estat major. Externament, perquè prodiga aparicions públiques —sobretot en enterraments de militants morts en acció— en què *volunteers* (voluntaris) uniformats i encaputxats disparen salves d'honor. En aquests casos la seguretat és responsabilitat de la multitud, que impedeix amb diversos sistemes —obrint milers de paraigües, per exemple— que l'exèrcit britànic descobreixi els membres de l'IRA.

L'IRA i ETA compten, pel que fa a se-

nando Silva, considerats per la policia els números u dels GRAPO i que, de fet, durant molt temps han estat pràcticament els únics activistes de l'organització.

En aquest sentit, les Brigades Roges italianes són un cas relativament diferent. La convulsiva situació econòmica de la Itàlia dels anys setanta va propiciar la creació d'un suport social significatiu i, per tant, més facilitat en la captació de militants (les BR han arribat a tenir més de 600 presos). Tot i això, els seus màxims dirigents també han estat activistes destacats. És el cas de Margherita Carol, membre del comitè executiu de les BR i morta en un enfrontament amb la policia quan volia segrestar un industrial. En la història de les BR també hi ha un cas d'imprudència de la direcció que va acabar en desarticulació. El 8 de setembre de l'any 1974 van ser detinguts els quatre principals dirigents per haver comès l'errada d'acceptar reunir-se amb un tal Silvano Giroto, conegut per Padre Leone, amb fama de guerriller a Amèrica Llatina, però que en realitat era un agent de la policia.

Precisament d'Amèrica Llatina és originari un model d'estructuració interna que ha estat seguit parcialment per diverses organitzacions armades europees: els tupamaros, guerrilla urbana uruguaiana. A la dècada dels setanta, els tupamaros tenien a les seves files un miler de persones, aproximadament. D'elles, només un grup de 50 a 100 persones estaven consagrades a l'acció directa; la resta tenia un paper de suport i cobertura. L'estructura dels tupamaros era la d'una piràmide truncada. A la base hi havia els iniciats en període de proves. Sobre seu s'alineaven les cèl·lules, compostes per un mínim de cinc homes i un màxim de set. Cada cèl·lula es posava en contacte amb les seves similars a través del seu cap o líder. Cadascun dels membres coneixia només els seus companys de cèl·lula, però a través d'un nom suposat que els tupamaros escollien en l'etapa pre-cèl·lular. Per sobre les cèl·lules funcionaven dos comandaments: el polític i el militar. El primer determinava si una operació concreta era convenient; el segon estudiava si l'operació era tècnicament possible. Tot i que resulta difícil d'establir les vinculacions entre els dos comandaments, és probable que els tupamaros respectessin en aquest punt les tesis castristes: la fusió de la direcció política i la militar en una 'jerarquia màxima', on la piràmide s'afuava definitivament i se sumia en la penombra més completa.

Als Països Catalans, l'exemple més proper d'una organització armada estructura-

A la esquerra, Mario Moretti fundador de l'organització terrorista Brigadas Rojas. A la dreta Renato Curcio.

EFE

cinc. Hi ha militants legals —els que no estan fitxats per la policia i que fan vida de cada dia— i il·legals o alliberats —els que han estat identificats per les forces de seguretat i que, per tant, han de viure en la més estricta clandestinitat—. A partir d'aquí vénen les diferències.

L'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) funciona a base de "columnes", compostes per un nombre determinat d'escamots operatius. Normalment, les accions, les realitza un escamot únicament, però hi ha hagut cops en què l'IRA ha utilitzat més d'un escamot, fins i tot una columna, en una sola acció. Una pràctica impensable en el cas d'ETA. Això s'explica pel caràcter accentuadament militar de l'IRA, que tant internament com externa es comporta com un exèrcit: internament, perquè els

seguretat, amb un factor afegit que els distingeix de les organitzacions d'extrema esquerra europees (Brigades Roges italianes, RAF d'Alemanya, Acció Directa de França o els GRAPO espanyols): un ampli suport social que afavoreix la creació de xarxes de pisos de seguretat i cases d'acolliment, i que dificulta extraordinàriament la tasca de la policia. Les organitzacions extremistes sense suport social també es troben, doncs, amb grans dificultats per captar militants, i això fa que, en molts casos, els dirigents es vegin obligats a ser activistes destacats. Aquest és el cas d'Andreas Baader i Ulrike Meinhof, màxims dirigents de la RAF; de Jean Marc Rouillan, fundador d'Acció Directa i detingut després d'un tiroteig en ple centre de París; i de Laureano Ortega i Fer-

Funeral de Raymond McCreesh, membre de l'IRA.

EFE

da jeràrquicament com un exèrcit és EPOCA (Exèrcit Popular Català), desarticulada al mes de març del 1979 i que encara avui és envoltada d'un gran misteri, tant pel que fa als orígens com a la direcció. Segons un informe policíac fet públic el dia 16 de març de 1979, l'Exèrcit Popular Català es configurava a base de grups armats amb un responsable al capdavant, integrats per un mínim de tres membres i un màxim de cinc. Cada tres grups constituïen una agrupació, amb el responsable corresponent, i cada tres agrupacions constituïen una brigada. En total, entre 27 i 45 militants molt ben equipats —se'ls van intervenir aparells radiotransmissors, escàners i armament curt i llarg de primera qualitat— i, en molts casos, alliberats per l'organització. Segons l'informe policíac, el responsable de la instrucció militar i política dels membres d'EPOCA era Jaume Martínez Vendrell —un històric nacionalista, procedent del Front Nacional de Catalunya— i la direcció màxima hauria recaigut en Josep Maria Batista i Roca, president del Consell Nacional Català a l'exili. Cap d'aquestes acusacions no pogué ser provada.

La desarticulació de març del 1979 va dur a la detenció de Martínez Vendrell i d'una quinzena de presumptes militants. Mai no s'ha pogut aclarir qui formava la direcció executiva d'EPOCA, ni d'on sortiren els diners per a bastir una estructura com aquella. Però tampoc mai no se sabrà quin fou el fil que conduí la policia espanyola a la desarticulació.

L'ombra de la delació plana encara avui per damunt del cadàver de l'Exèrcit Popular Català.

NORMES D'APLICACIÓ INDIVIDUAL

Un document intern d'ETA de l'any 1972 fixava per als seus militants un seguit de mesures de seguretat d'aplicació individual. Un extracte d'aquest document fou traduït al català i distribuït clandestinament a Catalunya. Són normes que, malgrat el pas dels anys, no han perdut vigència i ajuden a fer-se una idea de l'autoexigència a què se sotmeten els militants d'organitzacions armades quan es tracta de la pròpia seguretat.

Sota l'epígraf de "caracterització", el document dóna les orientacions següents: "sense caure en extravagàncies, hem de tenir en compte que podem aconseguir de variar alguns detalls de la nostra cara i cos (...) **Ulleres:** és una cosa que es recorda sempre, que crida l'atenció. Per a qui les usa normalment, la solució és de posar-se ulleres de contacte. Cal fugir de les extravagàncies (ulleres fosques a l'hivern). **Manera de caminar:** pot simular-se coixesa; d'altra banda, si ens posem sabates amb els talons desgastats de manera inversa a la que normalment solen tenir després de força ús, aconseguirem un caminar diferent. El mateix es pot aconseguir si dins una de les sabates posem un suplement a la part del tacó. **Roba:** a ciutat, en *traje* o jaqueta. Als pobles o zones

rurals, pot dur-se anorac. ¡Compte! L'anorac és totalment contraindicat per a les manifestacions o per a caminar a altes hores de la nit. Deixar-se la barba o anar mal afaitat també és perillós".

El capítol dedicat a [les accions] considera fonamentals, entre altres, aquestes normes de seguretat: estudiar, conegut el terreny, les formes de fugida, en cas que alguna cosa fallés; saber si hi ha vigilància habitual (guàrdies, vigilants, etc.); cadascú ha de tenir un lloc no conegut dels altres companys on pugui amagar-se en cas de fugida o caiguda; en tota acció hi ha d'haver sempre un responsable, únic individu amb comandament a partir de la darrera reunió; cal establir un contacte de seguretat, diverses cites esglaiades en un lloc apartat de l'acció, per tal de saber si algú ha estat detingut.

I finalment, l'apartat 'dels vehicles' indica: "no s'ha d'acudir mai amb el vehicle fins al mateix lloc de la cita. Cal estacionar-lo a 100 metres, com a mínim, o pels voltants; revisar cada nit el cotxe a fi que no hi quedi res de sospitós; preparar trampes per a dur-hi paquets, armes; és convenient de tenir un joc de matrícules, documentacions d'aquest joc i carnets d'identitat falsos; buscar un taller de reparació de plena confiança; canviar periòdicament el color del cotxe; buscar llocs on pugui estar el cotxe durant dies sense cridar l'atenció".

Hi ha coses que, encara que hagin passat vint anys, no canvien.

Eduard Voltas